

УДК 373.3/.5.016:811.112.2-054.73
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-48>

Олена ГАЛИЦЬКА,
orcid.org/0000-0003-0677-2071
докторка філософії (філологія), доцентка,
доцентка кафедри німецької філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) halytka@vnu.edu.ua

Анна ГУРКО,
orcid.org/0009-0005-5685-2813
студентка IV курсу факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) anneta.gurko17@gmail.com

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ КЛАСАХ МІСТА БЮНДЕ

У статті проаналізовано програми навчання німецької мови в інтернаціональних класах міста Бюнде (ФРН) з фокусом на особливості та перспективи навчання для українських дітей-біженців. Використано методи спостереження та опитування. Метод спостереження, як засіб збору відомостей в освітньому контексті, передбачав систематичне та уважне фіксування й аналіз уроків, поведінки учнів в інтернаціональних класах Бюнде. Основні етапи методу спостереження: 1. Визначення об'єкта спостереження – поведінка учнів в інтернаціональних класах, процес навчання німецької мови як іноземної, взаємодія групи. 2. Розробка спостережувальної схеми: визначення конкретних критеріїв та параметрів, які стосуються об'єкта спостереження: час, місце, учасники, конкретні навчальні дії. 3. Збір відомостей: писемне документування подій (використання відео або аудіозаписів заборонено), опитування. 4. Аналіз та інтерпретація: Після завершення спостереження проведено аналіз отриманих відомостей. Результати спостереження використано для визначення закономірностей та виявлення тенденцій роботи в інтернаціональних класах. Результати. Специфіка програми навчання німецької мови для українських дітей-біженців у Німеччині включає: культурну адаптацію (навчання поєднує вивчення мови з культурними аспектами ФРН, що допомагає українським дітям краще розуміти та адаптуватися до німецького суспільства); диференційований підхід (урахування особливостей кожного учня та забезпечення індивідуального підходу зі знанням вчителя рівня знань та володіння мовою кожного учня, його індивідуального стилю та темпу навчання, навчальних цілей та потреб з метою адаптації навчальних матеріалів та завдань до потреб кожного учня); міжкультурну освіту (важливу в умовах інтернаціонального класу, де взаємодія між різними культурами є невід'ємним складником освітнього процесу, що сприяє розвитку глобального громадянства, культурної освіченості та взаєморозуміння); інтеграцію в загальну освітню систему (поступове включення дітей у звичайні класи після отримання достатнього рівня володіння німецькою мовою). Висновки. Перспектива навчання для українських дітей-біженців в інтернаціональних класах у Німеччині передбачає можливість отримання якісної німецької освіти, вивчення нової, німецької, мови та культури, а також інтеграцію в німецьке суспільство, водночас зберігаючи свою ідентичність та відчуваючи себе частиною нового оточення, що сприяє успішній адаптації дітей у новій країні.

Ключові слова: інтернаціональний клас, диференційований підхід, культурна адаптація, міжкультурна освіта, багатомовність.

Olena HALYTSKA,
orcid.org/0000-0003-0677-2071
Doctor of Philosophy (Philology), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of German Philology
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) halytka@vnu.edu.ua

Anna HURKO,
orcid.org/0009-0005-5685-2813
4th year Student at the Faculty of Foreign Philology
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) anneta.gurko17@gmail.com

EXPERIENCE OF GERMAN LANGUAGE TEACHING IN INTERNATIONAL CLASSES BUENDE

The purpose of the article is to analyse the German language teaching programme in international classes in Buende (Germany) with a focus on the peculiarities and prospects of teaching Ukrainian refugee children.

Methods of observation and survey. *The observation method is used as a means of collecting data in an educational context, which involves systematic and careful recording and analysis of lessons and pupils' behaviour in international classes in Buende. The main stages of the observation method: 1. Determination of the object of observation – pupils' behaviour in international classes, the process of teaching German as a foreign language, group interaction. 2. Development of the observation scheme: determination of specific criteria and parameters related to the object of observation: time, place, participants, specific learning activities. 3. Gathering information: written documentation of events (no video or audio recordings are allowed), interviews. 4. Analysis and interpretation: After completion of the observation, the data obtained is analysed. The results of the observation are used to determine patterns and identify trends. The observation method is used in international classes to study the interaction between pupils and teachers, to assess the effectiveness of pedagogical methods, to study the features of the educational process.*

Results. *The specifics of the German language teaching programme for Ukrainian refugee children in Germany include: cultural adaptation (teaching combines language learning with cultural aspects of Germany, which helps Ukrainian children to better understand and adapt to German society); differentiated approach (taking into account the characteristics of each pupil and ensuring an individual approach with the teacher's knowledge of the level of knowledge and language proficiency of each pupil, his or her individual learning style and pace, learning goals and needs in order to adapt teaching materials and to ensure the development of global citizenship and mutual understanding. This approach contributes to the development of global citizenship, cultural awareness and mutual understanding); integration into the mainstream education system (gradual inclusion of children in regular classes after they have acquired a sufficient level of German language proficiency).*

Conclusions. *The prospect of teaching for Ukrainian refugee children in international classes in Germany provides an opportunity to receive a high-quality German education, learn a new German language and culture, as well as integrate into German society, while maintaining their identity and feeling part of a new environment, which contributes to their successful adaptation in a new country.*

Key words: *international class, differentiated approach, cultural adaptation, intercultural education, multilingualism.*

Постановка проблеми. Починаючи з 2016 року, простежуємо зростання досліджень і публікацій на тему вимушеної міграції та освіти в Німеччині. Згідно з міжнародним та європейським законодавством, зокрема Декларацією прав людини (стаття 26), Міжнародною конвенцією про права дитини та Європейською директивою про прийом біженців, ФРН зобов'язана надавати дітям біженців такий самий доступ до освіти, як і своїм громадянам. У той час як у деяких землях Німеччини діти біженців навчаються у звичайних класах, в інших федеральних землях створюються так звані «вітальні класи», інтернаціональні або міжнародні підготовчі класи, які призначено для учнів-мігрантів. **Актуальність** цього дослідження полягає у висвітленні роботи інтернаціональних класів з дітьми біженців з України від війни.

Аналіз досліджень. У сучасній літературі про освітню інтеграцію новоприбулих учнів-біженців у Німеччині висвітлено здебільшого структуру п'яти моделей для організації шкільної інтеграції (Massumi, Brandl, Korntheuer, 2023: 68). Однак, як справедливо наголошують М. Massumi, Ch. Brandl, A. Korntheuer (2023), залишається незрозумілим, які саме емпіричні знання доступні в Німеччині щодо організації шкільної інтеграції. Автори статті, аналізуючи сучасні оригінальні дослідження відповідно до цих моделей та поза ними, у підсумку виявляють прогалини в поточному емпіричному продукуванні знань і визначають методологічні наслідки (Massumi, Brandl, Korntheuer, 2023).

Новизна цієї статті полягає у тому, що ми обміркуємо досвід спільного проекту спілки «Мости дружби в Україну» з нашим університетом-партнером ВНУ імені Лесі Українки в Луцьку, гімназією Фрайхерр-вом-Штайн та початковими школами у містечку Бюнде.

Хотілося б зазначити, що понад 20 років тому розпочалася співпраця нашого університету та спілки «Мости дружби в Україну». Щороку наші здобувачі освіти подавали заявки на практику та роботу в Східній Вестфалії Ліппе, а НПП – заявки на стажування. У 2017 році попит зменшився через відкриті кордони, а коронавірус і війна в Україні призвели до повної зупинки програми обмінів.

Однак уже у 2023 році завдяки новому голові спілки Дірку Кайзеру НПП кафедри німецької філології ВНУ імені Лесі Українки отримали можливість давати супровідні уроки близько 60 українським дітям та молоді, які навчаються у гімназії Фрайхерр-вом-Штайн на другому рівні середньої освіти у Східній Вестфалії.

З початку 2023 року здобувачі вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки (далі – ЗО) розпочали діяльність тьюторок для українських школярів у початкових школах Бюнде. Наразі близько 80 дітей отримують підтримку від українських студенток в рамках проекту. Наші ЗО допомагають та набувають інклюзивного досвіду в початкових школах Бюнде в рамках своєї освітньо-професійної програми «Середня освіта. Німецька мова».

Мета статті полягає в аналізі програми навчання німецької мови в інтернаціональних

класах міста Бюнде (ФРН) з фокусом на особливості та перспективи навчання українських дітей-біженців. **Метод спостереження та оритування** використано нами для вивчення взаємодії між учнями та тьюторками в інтернаціональних класах, оцінки ефективності педагогічних методик, вивчення особливостей освітнього процесу. Проаналізуємо детальніше програму навчання німецької мови в інтернаціональних класах.

Виклад основного матеріалу. Інтернаціональні класи – це особливі класи чи програми навчання, спрямовані на інтеграцію дітей-іммігрантів та біженців у систему освіти країни, куди вони прибули. Ці класи створено для надання освіти мовою та методами, які сприяють швидкому вивченню мови країни перебування та адаптації дітей до нових умов навчання.

У Німеччині, наприклад, інтернаціональні класи призначено для дітей біженців, які тільки починають вивчати німецьку мову. Ці програми надають спеціальні заняття з німецької мови, а також допомагають у вивченні інших предметів через мову країни перебування – німецьку. Мета інтернаціональних класів полягає в тому, щоб діти здобули достатній рівень мовлення та освоїли навчальні матеріали для успішного переходу до звичайних класів, адже учням невідомий термін перебування в Німеччині. Дозвіл на проживання для біженців з України продовжено: відповідальний орган у справах іноземців письмово інформує зацікавлених осіб. Постанова про продовження терміну дії посвідки на тимчасове проживання у ФРН автоматично продовжує дію посвідок на тимчасове проживання до 4 березня 2025 року, починаючи з 1 лютого. Це продовження відбувається відповідно до § 24 (1) Закону про перебування для іноземців, які виїхали до Німеччини через війну в Україні. Постраждалим не потрібно подавати заяву або відвідувати міграційну службу.

Отож тьюторками наші ЗО працювали у початкових школах Бюнде протягом дня, підтримуючи дітей, вчителів та батьків. Мова йде про домашні завдання, цілоденний нагляд та викладання німецької мови. Важливою була комунікація між вчителями та батьками: ЗО писали домашнє завдання українською мовою в зошиті, щоб батьки зорієнтувалися в освітньому процесі.

Оскільки для дітей їхня рідна мова – це шматочок дому, а деякі діти травмовані нинішньою ситуацією, то їм корисно було мати поруч когось, хто розмовляє українською мовою. Крім того, дітям набагато легше вивчати німецьку мову з оперттям на українську мову, адже учні, знаючи певні правила та винятки німецької мови, могли пояснити їх українською.

Викладати німецьку мову в інтернаціональному класі ФРН – це унікальна можливість, проте під час навчання виникали також виклики. Потрібно враховувати різні рівні володіння німецькою мовою учнів: деякі з них вже мають певні навички, тоді як інші починають вивчати німецьку мову з нуля. Щоб забезпечити ефективне навчання для всіх учнів, ЗО використовували різні методи та підходи. Наприклад, учні часто працювали в групах і учні з вищим рівнем володіння німецькою мовою допомагали учням з нижчим. Щоб зацікавити та мотивувати учнів, ЗО використовували різноманітні матеріали. Під час навчання ураховували, з метою уникнення непорозумінь, той факт, що учні з різних країн мають різні цінності та уявлення про світ. Тому ЗО завжди намагалися бути толерантними до різних культурних відмінностей і поважали думки та почуття усіх учнів, уникаючи використання слів, фраз або жестів, які могли б бути образливими для учнів з інших культур. У класах були також діти з Польщі, Сирії, Албанії та Туреччини.

Для учнів із низьким рівнем володіння німецькою мовою ЗО використовували прості слова та речення, а також багато наочних матеріалів, часто показуючи учням картинки або відео, щоб допомогти їм зрозуміти значення нових слів. Для учнів з високим рівнем володіння мовою використовували складніші теми та завдання.

Неодноразово ЗО дивилися з учнями мультфільми з подальшим обговоренням німецькою мовою (описували побачене). Після обговорення відбувалося опитування, чи їм сподобався мультфільм. ЗО заохочували дітей дивитися німецькомовні мультфільми також вдома та вивчати нові слова. Таким чином, в учнів формувалося розуміння того, яке слово краще використовувати в певному контексті.

Оскільки діти біженців дуже любили малювати (арт-терапія), то, вивчаючи частини тіла німецькою мовою, вони малювали вигаданих персонажів (головною умовою було те, щоб персонаж мав, наприклад, чотири ноги, дві голови, щоб учні використовували не лише слова із теми частини тіла, а й також числівники).

Зі старшими учнями ЗО слухали пісні німецькою мовою, потім виконували завдання: вставте в текст пісні пропущене слово. Завдання викликало неабиякий інтерес, тому що не всі слова можна було почути чітко і це змушувало учнів концентруватися.

Для тренування граматики та лексики, учні також писали багато німецькою мовою (Опишіть свій день. Повідомте про те, що ви робили на вихідних). Такі завдання були надзвичайно важкими.

Незважаючи на виклики, викладання німецької мови в інтернаціональному класі – це дуже цікавий досвід, адже тьюторки дізнавалися про різні культури та мови.

Зростаюча гетерогенність класів у ФРН означає, що просування німецької мови як мови навчання тепер потрібне не лише на уроках німецької мови (*DaZ, DaF*), а й для всіх предметів. Тому одним із напрямків роботи є сприяння викладанню предметів з урахуванням мовних особливостей та ціннісного застосування багатомовності в класі. Інтернаціональні класи потребують відповідних методів навчання з метою створення ефективного та відкритого середовища для учнів з різним культурним досвідом.

Активна взаємодія між учнями з різних культур є основою навчання в інтернаціональних класах, що створює сприятливу атмосферу для взаємопізнання та обміну досвідом. Активна взаємодія підвищує інтерес до вивчення німецької мови. За допомогою активної взаємодії покращили засвоєння матеріалу та розвитку навичок комунікації. Прикладом до активної взаємодії була робота в парах, підготовка презентацій, рольові ігри та спільні проекти.

Міжкультурна освіта є підходом до навчання, спрямованим на розвиток розуміння та поваги до різноманітностей у культурі, мові, традиціях і переконаннях. До основних аспектів міжкультурної освіти належать: 1) розуміння культурних різноманітностей (учні вивчають та розуміють різноманітності в мові, культурі, історії, традиціях та цінностях, акцент при цьому робиться на розвитку культурної компетентності); 2) сприяння взаєморозумінню (навчання спрямоване на розвиток навичок ефективної комунікації та взаєморозуміння між презентантами різних культур); 3) виховання толерантності (учні навчаються поважати різноманітності, бути толерантними до культурних відмінностей та уникати стереотипів); 4) вивчення інших країн та культур (у програму імплементуються матеріали про інші країни, їх історію, географію та традиції, з різноманітних джерел (література, фільми, музика); 5) сприяння багатомовності (заохочення вивчення більше ніж однієї мови та використання мовного різноманіття як засобу зближення культур); 6) глобальне сприйняття проблем (навчання стимулювало учнів думати глобально та розуміти взаємозв'язки між різними регіонами світу); 7) впровадження міжкультурних взаємодій (залучення учнів до міжкультурних обмінів, спільних проектів та співпраці).

ЗО в інтернаціональних класах відігравали важливу роль у розвитку міжкультурного розу-

міння та толерантності серед своїх учнів, стимулюючи обговорення та аналіз культурних відмінностей, що зменшило конфлікти, пов'язані з нетерпимістю до інших культур, сприяло розумінню та повазі до різних звичаїв та традицій, готувало учнів до життя в глобалізованому світі.

Диференційований підхід в навчанні німецької мови означає врахування різних індивідуальних потреб та особливостей учнів, а також надання їм можливості вибору та зосередження на їхніх сильних сторонах. Основні принципи диференційованого підходу включали: індивідуалізацію (врахування різних рівнів знань та навичок учнів; забезпечення завдань та матеріалів, які відповідають індивідуальним особливостям), різноманітність завдань (застосування різноманітних завдань та вправ для різних рівнів складності, а також залучення різних типів завдань для аудіювання, читання, письма та говоріння), групову роботу (формування груп, що враховували різні рівні вивчення мови та організація взаємодопомоги між учнями різних рівнів), врахування інтересів та стилів навчання (створення завдань та сценаріїв, які відповідали індивідуальним інтересам учнів, використання різних методів навчання для задоволення різних стилів вивчення), оцінювання за індивідуальними можливостями (застосування різних форм оцінювання, що враховували індивідуальний прогрес і надання зворотного зв'язку та індивідуальних порад для подальшого вдосконалення), використання технологій (залучення сучасних технологій для індивідуалізації процесу навчання та використання різних мовних програм та онлайн-ресурсів).

Диференційований підхід в навчанні німецької мови сприяв більш ефективному засвоєнню мови кожним учнем, адаптуючи навчання до їхніх потреб та індивідуальних характеристик. Наші тьюторки розробили програми та методики, що враховували різний рівень підготовки учнів, їхні індивідуальні потреби та особливості. Важливо готувати різнорівневі завдання, тому що учні були разом в групі, проте мали різний рівень знань та тренували усі чотири аспекти мови: читання, говоріння, письмо та слухання. Щоб допомогти вивчити мову й отримати результат, потрібно було зацікавити учнів. ЗО пропонували учням різні завдання, які ті виконували за різним часом, що дозволило учням з різним темпом навчання навчатися в своєму власному ритмі. Наприклад, для учнів з різними стилями навчання використовували різні методи, такі як активне навчання, групова робота або індивідуальна робота. Диференційований підхід дозволив ЗО створити навчальне

середовище, яке відповідало потребам усіх учнів, що допомогло учням відчувати себе успішними та вмотивованими до навчання. ЗО пропонували учням з низьким мовним рівнем завдання з використанням наочних матеріалів або з перекладом на їхню рідну мову. Учневi з високим мовним рівнем – завдання, які вимагали творчого або критичного мислення. Хоча диференційований підхід вимагав від ЗО гнучкості та креативності, він виявився ефективним способом забезпечити успішність усіх учнів в інтернаціональних класах.

Підтримку соціальної адаптації здійснювали соціальні працівники, які надавали підтримку для соціальної адаптації дітей у новому німецькомовному середовищі.

Велику увагу приділено сприянню мовного розвитку, розвитку мовленнєвих навичок через інтерактивні діалоги, мовні ігри та вправи, що сприяють покращенню комунікативних здібностей. Дієвий спосіб – це робота з картками з малюнками, які підходять для різних вікових категорій: учні описували малюнок в парах або в групах, розповідали історію за картинкою або домальовували те, чого не вистачало. Учні використовували вивчене на практиці та розуміли, в яких ситуаціях доречно використовувати німецькі вирази та слова.

Застосування сучасних технологій, відео- та аудіоматеріалів для більш ефективного та змістовного навчання було результативним для дітей біженців. Онлайн-ресурси надають учням доступ до різноманітних вправ та пояснень (Галицька, Лозицька, 2022; Brash, Pfeil, 2017). Учні використовують матеріали не лише в школі, а й також вдома.

У німецьких школах дітям дають планшети із встановленим додатком ANTON, в межах якого всі необхідні теми для вивчення узгоджено з навчальним планом. Учні мають змогу повторити та закріпити вивчений матеріал. Додаток не містить реклами та є безкоштовним. Учні можуть писати, обводити літери, складати слова та отримувати винагороду, за яку можна час від часу грати ігри. Таке навчання дуже ефективно для самостійного вивчення. Також це мотивує учнів зробити завдання з метою відпочинку або гри.

Зазначимо, що додаток ANTON є одним із найпопулярніших освітніх додатків в Німеччині. Він доступний для дітей віком від 1 до 10 років і пропонує широкий спектр навчальних матеріалів з різних предметів. Додаток ANTON розроблено таким чином, щоб дітям було цікаво вивчати матеріал. В додатку є візуальні елементи, ігри та інтерактивні завдання для дітей. Додаток також пропонує індивідуальні навчальні плани, які адаптуються до рівня знань та навичок кожного учня.

Додаток ANTON використовується в багатьох школах Німеччини як додатковий інструмент для навчання. Він також є популярним серед батьків, які хочуть допомогти своїм дітям.

Додаток має такі переваги: доступність (безкоштовний для всіх дітей в Німеччині), якість (додаток розроблено експертами в галузі освіти і відповідає німецьким освітнім стандартам), інноваційність (додаток використовує сучасні технології).

За допомогою планшетів ЗО використовували з учнями різні інтерактивні сайти для вивчення та закріплення матеріалу: *Easy German* (канал містить велику кількість відео-уроків для рівнів A1–C2; є рубрика «німецька на вулиці», у якій є багато інформації про Німеччину, традиції, про мову, сленг, про жителів Німеччини, а також поради щодо вивчення іноземної мови); *Deutsch lernen mit der DW* (канал містить не лише інтерактивні вправи для тренування граматики, лексика, а й фільм про жителя Іспанії, який приїхав в Німеччину та намагається вивчити німецьку мову (A1–B1); *Easy Deutsch* (за допомогою великої кількості вправ та доступних пояснень граматики вивчається легше, учням легко зрозуміти матеріал на прикладах, продемонстрованих до кожної граматичної теми); *Deutschlandradio* (на сторінці є цікаві трансляції, подкасти та статті на різні теми); *Quizlet* (онлайн-платформа дозволяє створювати та використовувати флеш-картки, вікторини та інші навчальні матеріали для вивчення німецької мови в інтернаціональних класах, оскільки пропонує широкий спектр функцій, які можуть бути адаптовані до потреб учнів з різним мовним рівнем, культурним фоном та інтересами).

Висновки. Тьюторство в місті Бюнде – це ще одне збагачення для всіх, хто брав, бере та буде брати участь в проекті. Під час викладання німецької мови в інтернаціональному класі існує багато можливостей як для вчителя, так і для учнів: розвиток міжкультурного розуміння та толерантності, підготовка учнів до життя в глобалізованому світі, підвищення мотивації до навчання та поліпшення засвоєння матеріалу.

Викладання в інтернаціональних класах, де навчаються учні з різним культурним досвідом та різним рівнем володіння мовою, є складним завданням з низкою викликів, які тьюторкам необхідно подолати для забезпечення ефективного навчання для всіх учнів. Учні в інтернаціональних класах є з різних культурних середовищ, які мають свої особливості, звичаї та традиції. Вчителю важливо розуміти та поважати ці відмінності, щоб не образити чи не дискримінувати жодного учня. Учитель має створити в класі

атмосферу поваги, де всі учні будуть почуватися комфортно та безпечно. Це важливо для того, щоб учні могли відкрито висловлювати свої думки та ідеї, не боячись осуду.

Викладання німецької мови в інтернаціональних класах є **перспективною** сферою, яка,

очевидно, потребує подальшого дослідження. Потрібно розробити методичні рекомендації для вчителів щодо навчання німецькій мові в інтернаціональному класі, вивчити досвід роботи вчителів німецької мови у ФРН, виявити проблеми та труднощі роботи в таких класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Х. Сучасні форми роботи на уроках німецької мови. *Методика навчання іноземних мов*. 2019. 1(16). С. 169–173. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18955/1/49_Boiko1.pdf (дата звернення: 08.01.2024).
2. Галицька О., Лозицька М. Основні напрями імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання німецької мови студентів-філологів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том 88. № 2. С. 56–73. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4686>.
3. Brash B., Pfeil A. Unterrichten mit digitalen Medien. *Deutsch lehren lernen. Einheit 9*. Stuttgart : Ernst Klett Sprachen, 2017. 144 S.
4. Lundquist-Mog A., Widlok B. DaF für Kinder. *Deutsch lehren lernen. Einheit 8*. München : Klett-Langenscheidt, 2015. 200 S.
5. Massumi M., Brandl Ch., Korntheuer A. The organization of school integration for refugee children and youth in Germany: identifying gaps in the current state of knowledge. *Research Handbook on Migration and Education* / Pinson H., Bunar N., Devine D. (Hrsg.). Cheltenham, UK : Edward Elgar Publishing Ltd, 2023. Pp. 68–82. DOI: 10.4337/9781839106361.00010.

REFERENCES

1. Boiko, Ch. (2019). Suchasni formy roboty na urokakh nimetskoï movy [Modern forms of work in the German classroom]. *Metodyka navchannia inozemnykh mov – Methods of teaching foreign languages*, 1(16), 169–173. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18955/1/49_Boiko1.pdf [in Ukrainian].
2. Brash, B., & Pfeil, A. (2017). Unterrichten mit digitalen Medien [Teaching with digital media]. In *Deutsch lehren lernen. Einheit 9*. Ernst Klett Sprachen [in German].
3. Halytska, O., & Lozytska, M. (2022). Osnovni napriamy implementatsii informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u protses navchannia nimetskoï movy studentiv-filolohiv [The Main Directions of Information and Communication Technologies Implementation in the Process of Teaching German to Students of Philology]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*, 88(2), 56–73. doi:10.33407/itlt.v88i2.4686 [in Ukrainian].
4. Lundquist-Mog, A., & Widlok, B. (2015). DaF für Kinder [German as a foreign language for children]. In *Deutsch lehren lernen. Einheit 8*. Klett-Langenscheidt [in German].
5. Massumi, M., Brandl, Ch., & Korntheuer, A. (2023). The organization of school integration for refugee children and youth in Germany: identifying gaps in the current state of knowledge. In Pinson, H., Bunar, N., & Devine, D. (Ed.): *Research Handbook on Migration and Education*, 68–82. Edward Elgar Publishing Ltd. doi: 10.4337/9781839106361.00010